

Ба шурои муштараки диссертациони
6D.KOA-022 назди Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон ва Академияи таҳсилоти
Тоҷикистон (734063, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кӯчаи С.Айнӣ, 126)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Рачабзода Махмадулло дар мавзуи **«Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалитетии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд»** барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот. Душанбе, 2023

Мусаллам аст, ки маҳз маърифат, илму таҳқиқ ва умуман, касбу дониш тавонотарин силоҳ барои инсон аст, зеро илм соҳаи фаъолияти инсон буда, вазифаи он коркард ва мураттабсозии назариявии донишҳои айнӣ оид ба воқеият аст. Дар раванди рушди таърихӣ илм ба неруи истехсолкунанда ва ниҳоди муҳимтарини ҷомеа табдил меёбад.

Натиҷагирии воқеии вазъият ва рушди захираҳои неруи илмии низоми муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ё субъекти алоҳидаи он, аз ҷумла, шуроҳои диссертациони назди онҳо низ бояд дар заминаи истифода аз усулҳои муосири квалитетӣ роҳандозӣ гардад. Ин боиси мушаххас намудани ҷанбаҳои сифатии шуморагии на танҳо фаъолияти шурои ҷудогонаи диссертационӣ, балки таҳқиқоти алоҳида ва муҳакқиқи он мегардад. Аз ҷониби дигар, омӯзиши равандҳои объективӣ, ки дар соҳаи маориф ва илмҳои педагогӣ ба вуқӯ меоянд, барои аз байн бурдани як қатор мушкилоти дорони характери методологӣ, муҳимтар аз ҳама, коркарди дастгоҳи квалитетии иттилооти гуногунҷанба оид ба натиҷаи таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ ва воситаҳои ин навъи фаъолият, ошкор намудани тамоюлоти рушди захираҳои неруи илмии низоми илмҳои педагогӣ ва маориф мегардад.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия пешниҳод шудааст

Таҳқиқоти диссертатсионии Раҷабзода Маҳмадулло, ки дар мавзуи «Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалитетии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд» пешниҳод гадидааст, ба яке аз самтҳои муҳимми таҳқиқоти квалитетии педагогӣ ва ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ): банди 1 – методологияи таҳқиқоти педагогӣ (асосҳои ҷаҳонбинии таҳқиқот; равишҳои таҳқиқотӣ ба рушди илмҳои педагогӣ, мувофиқат ва ҳудудҳои татбиқи онҳо; усулҳои таҳқиқоти педагогӣ; рушди соҳаи фаннии педагогика; илмшиносии педагогӣ); банди 2 – таърихи рушди илми педагогика ва амалияи таълим (рушди таърихии амалияи таҳсилот; ташаккул ва рушди афкор; концепсияҳо, назарияҳо; омӯзиши монографияи мероси педагогии омӯзгорони маъруфи замони гузашта; таърихи этнопедагогика, рушди лексика ва истилоҳшиносӣ); банди 9 – таҳқиқоти байнифаннии ҷанбаҳои педагогии таълим (таҳқиқоти соҳаҳои гуногуни рушди маориф дар асоси ҳамгироеии соҳаҳои мухталифи илмии дониш) мутобиқат менамояд.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия

Мавриди зикр аст, ки дар натиҷаи таҳқиқи таҳлилҳои муҳаққиқони ватанӣ имрӯз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз самтҳои муҳимми илми ватанӣ – квалитетия, ки ба омӯзиши қонуниятҳои рушди илм ҳамчун низоми мукамал ва шакли махсуси фаъолият машғул аст, ташаккул меёбад. Дар ин росто, ба Раҷабзода Маҳмадулло муяссар гардид, ки дар таҳқиқоти диссертатсионии хеш дар мавзуи «Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалитетии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд» моҳияти квалитетияро дар таҳқиқоти илмҳои педагогӣ ва заминаҳои таърихии ташаккул ва рушди пажӯҳишҳо ин самтро ба таври муфассал мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, аз аввалинҳо шуда саҳми худро дар ташаккулёбии квалитетия педагогӣ гузорад.

Муаллифи диссертатсия қайд менамояд, ки солҳои охир дар натиҷаи пажӯҳишҳои илмии муҳаққиқони муосир дар кишвар яке аз самтҳои муҳимми илми ватанӣ – квалитетияи педагогӣ рушд мекунад, ки ба арзёбии воқеии сатҳу сифат ва самаранокии фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, муқоисаи асоснокии илмии

пажӯҳишҳо дар соҳаҳои гуногун, аз ҷумла, дар соҳаи педагогика машғул аст. Бинобар ин, муайянсозии вазъи таҳқиқоти педагогӣ дар Тоҷикистон, ошкор сохтани мушкилоти мавҷуда ва ба ин васила мушаххас намудани самтҳои мубрами рушди минбаъдаи он бо истифода аз квалиметрия яке аз масъалаҳои мубрами илмҳои педагогӣ ба ҳисоб меравад.

Таҳлилҳо собит намуданд, ки дар тӯли беш аз 30 соли охир дар муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, шуроҳои диссертатсионӣ фехристи ҳимояи рисолаҳои докторӣ ва номзадӣ оид ба илмҳои педагогика таҳия нагардида, дар самти пажӯҳиши квалиметрии онҳо, тартибу меъёрҳои таълифу арзёбии онҳо таҳқиқоти бунёдӣ низ ба анҷом нарасидааст. То имрӯз дар Тоҷикистон методикаи илмӣ барои арзёбии воқеии сатҳу сифат ва самаранокии фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, муқоисаи асоснокии илмии пажӯҳишҳо дар соҳаи педагогика мавҷуд набуд. То кунун ҷомеаи педагогии Тоҷикистон оид ба проблемаҳо, самтҳои афзалиятноки таҳқиқ, натиҷаҳо ва ҳаҷми таҳқиқоти педагогӣ дар кишвар маълумоти илмии саҳеҳ надошт. Бо мурури замон, истифодаи захираҳои бузурги илмӣ-иттилоотӣ дар китобхонаҳо, бойгонихо ва марказҳои бонуфузи илмии Федератсияи Россия маҳфуз буда, аз ҷониби муҳаққиқони кишварҳои собиқ Иттиҳоди Шуравӣ, бахусус Тоҷикистон имконнопазир гардид.

Аз ин рӯ, имрӯз муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти мазкурро, инчунин, зарурати воқеӣ ҷиҳати беҳтар намудани сатҳу сифати таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ дар Тоҷикистон, мавҷуд набудани заминаи кофӣи методологӣ, назариявӣ ва иттилоотӣ ҷиҳати минбаъд анҷом додани таҳқиқоти босифату самаранок зарурати такмили маҷмуи меъёрҳои расмӣ ва илмӣ оид ба гузаронидани таҳқиқоти педагогӣ, омӯзиш, таҳқиқ ва татбиқи асосҳои методологии таҳқиқи илмии педагогӣ дар раванди пажӯҳишҳои диссертатсионӣ оид ба педагогика, ҷорӣ намудани меъёрҳои квалиметрӣ, библиометрӣ ва илмсанҷӣ тақозо менамояд.

Дарачаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд

Доир ба наwgонии илмии таҳқиқот, қайд кардан зарур аст, ки муаллифи диссертатсия нахустин маротиба дар таҳқиқоти илмӣ-педагогии муосир

дастовардҳои муҳаққиқони педагогикаи ватанӣ, фаъолияти пажӯҳишгоҳро аз нигоҳи квалитетӣ ҳамаҷаҳаф мавриди баррасӣ ва таҳлили амиқи илмӣ қарор додааст. Дар раванди таҳлили моҳияти таҳқиқоти дар доираи мавзӯи диссертатсионӣ анҷомёфта нуктаҳои нави зеринро пешниҳод намуданд, аз ҷумла: таҳлили илмии раванди ташаккули низоми меъёрҳои арзёбии сифати таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ; таҳлил, таҳқиқ, мушаххасгардонии масъалаҳои соҳавӣ ва ошкор кардани мушкилоти татбиқ ва рушди квалитетия дар соҳаи педагогикаи ватанӣ; коркарди меъёрҳо, нишондиҳандаҳо ва индикаторҳои мушаххаси эмпирикии арзёбии экспертии дастовардҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар соҳаи илмҳои педагогӣ, аз ҷумла матритсаи таҳлили квалитетии диссертатсия; таҳия ва озмоиши амалии методикаи муаллифии арзёбии сифати таҳқиқоти илмӣ оид ба илмҳои педагогӣ; ба доираи илмии педагогикаи миллӣ ворид намудани мафҳум ва истилоҳоти муосири илмӣ оид ба квалитетия.

Ҳамзамон, муаллифи диссертатсия зимни таҳқиқи диссертатсияи тақризшаванда ба мақсади рушди илмҳои педагогӣ мувофиқи матлаб ва бо назардошти вазъи назариявӣ методологӣ ва сифати таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ ва тавачҷуҳи муҳаққиқонро ба коркарди самтҳои асосии квалитетияи педагогӣ ҷалб намудан, панҷ нуктаи муҳимми санҷидашударо ба ҳимоя пешниҳод намудааст, ки дар таҳқиқот ба таври васеъ инъикос гардидаанд. (Диссертатсия, с. 16-18)

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда

Довталаб дар раванди таҳлил ва баррасии мавзӯи эътимоднокии ва асоснокии нуктаҳои асосӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот бо муҳолифат надоштани интихоби равишҳои методологӣ, репрезентативӣ будани интихоби матни таҳқиқоти монографӣ, диссертатсияҳо, авторефератҳо ва тақриз ба онҳо, инчунин, гуногунрангӣ ва ба ҳам мувофиқат кардани истифодаи методҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, аз ҷумла таҳлили квалитетӣ, муайян кардааст. Инчунин, боэътимодии нуктаҳои асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод гардидаанд, тавассути муқоисаи далелу рӯйдодҳо, машварат ва муҳокимаи ҳамаҷониба бо

мутахассисону коршиносони соҳаи педагогика таҳқиқ арзишманд арзёбӣ карда шудааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки методологияи педагогикаи муосири миллӣ дар заминаи истифодаи дастовардҳои илмии квалиметрия такмил ёфта, низоми мафҳумии он бо истилоҳоти тозаи илмӣ таъмин ва ҷиҳати рушди минбаъдаи илмҳои педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон концепсияи аз нигоҳи илмӣ асоснок таҳия ва пешниҳод мегардад. Ба аспирантону унвонҷӯён, докторантон аз рӯйи ихтисос ва самтҳои таҳқиқоти илмҳои педагогӣ барои ташҳиси раванд ва натиҷаҳои таҳқиқот тавсияҳо дода шуда, сатҳи заҳматгалабии раванди арзёбии сифати таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ, аз ҷумла, таҳқиқоти диссертатсионӣ коҳиш дода мешавад.

Маводи таҳқиқоти анҷомёфта дар фаъолияти амалии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии равияи омӯзгорӣ, инчунин, муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотии самти педагогӣ метавонанд татбиқ гарданд. Ҳамзамон, нуктаҳо ва натиҷаҳои диссертатсия дар фаъолияти шӯбаҳои омодакунии кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ ва пажӯҳишгоҳҳои илмӣ-таҳқиқотии соҳавӣ метавонанд мавриди истифода қарор дода шаванд.

Муаллиф зимни таҳлили заминаҳои асосии ташаккулёбӣ ва рушди илмҳои педагогӣ дар заминаи шароити мушаххаси сиёсӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ, таҳқиқи масъалаҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи илму маориф, ошкор намудани сабабҳо, омилҳо ва пайомадҳои дар сатҳи зарурӣ мавриди таҳқиқ қарор нагирифтани дастовардҳои педагогикаи муосири миллӣ, муайянсозии меъёрҳои арзёбии таҳқиқоти педагогӣ 14 тавсияҳо муҳимро пешниҳод намудааст, ки ҷиҳати рушди илмҳои педагогӣ дар оянда мусоидат хоҳад кард. (Диссертатсия, с. 374-378)

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Муаллифи диссертатсия натиҷаи таҳқиқот, нуктаҳои асосӣ, тавсияҳо ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертатсионии хешро дар 6 монография ва 41 мақолаи

илмӣ, аз ҷумла 21 мақола дар маҷаллаҳои тақризишавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия ба таъб расонидааст. Натиҷаҳои таҳқиқот, ки дар диссертатсия инъикос ёфтаанд, бо иштироки бевоситаи муаллиф ба даст омадаанд, арзишманд мебошанд.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрами мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ асоснок карда шуда, робитаи кор бо барномаҳо (лоихаҳо) ва мавзӯҳои илмӣ, сатҳи омӯзиши мавзӯи мавриди таҳқиқ, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, марҳилаҳои таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот, асосҳои эмпирикии он, нағзҳои илмӣ ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда, маълумот дар бораи аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, соҳаи таҳқиқот, тасвиби натиҷаи кор, саҳми унвонҷӯи дараҷаи илмӣ ва сохтори диссертатсия нишон дода шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия - **«Асосҳои назариявӣ-методологии таҳқиқоти педагогӣ ва арзёбии он»** - ба масъалаҳои моҳияти таҳқиқоти педагогӣ ҳамчун раванди махсуси ташаккули донишҳо ва шакли фаъолияти маърифатӣ, ки дар тамоми сатҳҳои эмпирикӣ, назариявӣ ва методологӣ гузаронида мешавад, арзёбӣ гардида, таъкид мешавад, ки зимни арзёбии он дар баробари омӯзиши ин сатҳҳо, инчунин, қабл аз ҳама, таҳқиқи методу усулҳои дар ин раванд истифодашуда ва ба масъалаҳои мубрами соҳа рабт доштан ё надоштанро талаб мекунад. Ҳамзамон, арзёбии намуд ва шаклҳои асосии фаъолият дар таҳқиқоти педагогӣ муҳим буда, байни онҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ мақоми аввалиндараҷа дорад.

Таҳлили моҳияти квалиметрия ва методҳое, ки зимни истифода аз он барои арзёбӣ, таҳқиқ ва баррасӣ ба кор бурда мешаванд, нишон медиҳад, ки он самти муҳимми арзёбии таҳқиқоти педагогӣ мебошад. Ҷойгоҳи квалиметрияро дар таҳқиқоти илмҳои педагогикӣ ва заминаҳои таърихӣ ташаккул ва рушди пажӯҳишҳо дар ин самтро ба таври муфассал мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, ба хулосае расидан мумкин аст, ки квалиметрия метавонад дар арзёбии таҳқиқоти педагогии анҷомдодашуда мушкилоту норасоихоро пайдо намуда,

барои дурнамои рушди навъҳои гуногуни таҳқиқот дар ин соҳа нақши назаррасро ба анҷом расонад. Вобаста ба ин, диссертант намунаҳои таҳлили квалитетии навъҳои гуногуни таҳқиқот, аз ҷумла таҳқиқоти диссертатсионӣ - «Матритсаи таҳлили квалитетии диссертатсия» (МТКД)-ро таҳия намуда, онҳоро барои таҳлили квалитетии фаъолияти ниҳодҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, натиҷаҳои илмии ин ниҳодҳо ва муҳаққиқони соҳаи педагогика ва мӯйянсозии дурнамои рушди илмҳои педагогӣ истифода намудааст.

Дар боби дуҷуми диссертатсия - **«Квалитетии таҳқиқоти педагогии ниҳодҳои илмӣ-таҳқиқотии Тоҷикистон»** - ба андешаи диссертант, дар ибтидои асри нав илми педагогика оид ба арзёбӣ ва роҳҳои ноил шудан ба сатҳи сифати қобили қабули таҳқиқоти диссертатсионии педагогӣ ба маҷмуи тасаввуроти назариявӣ соҳиб гардид. Аммо барои арзёбии воқеии таҳқиқоти диссертатсионӣ муқаррар намудани меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои асосӣ нисбат ба сохтор ва муҳлати баргузори таҳқиқот, баланд бардоштани талабот нисбат ба унвонҷӯёни дараҷаҳои илмӣ, ҷорӣ намудани тарзи коллегиялии қабули қарорҳо оид ба арзиши амалии натиҷаҳо дар тамоми сатҳҳои баррасии рисолаҳои илмӣ ва монанди ин ҳанӯз дар сатҳи зарурӣ роҳандозӣ нагардида буд.

Инчунин зикр гардидааст, ки новобаста ба мушкилоти мавҷуда, вақтҳои охир вазъият дар самти ташкили мақсадноки таҳсилоти фарогир дар мамлакат беҳтар мегардад: беш аз пеш кӯдакони маънӯб ба таълим ҷалб карда мешаванд, сифати таҳсилоти онҳо беҳтар мегардад. Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии Ҳукумати кишвар дар ҳамкорӣ бо дигар вазорату идораҳо барои кӯдакони имконияти саломатиашон маҳдуд дар маҳалҳо ба бунёди мактабҳои махсусгардонидашудаи ислоҳӣ (коррексионӣ), мактаб-интернатҳои санаторӣ, мактаб-интернатҳои ёрирасон (барои кӯдакони ақлан ва ҷисман носолим) шӯруъ намудааст.

Диссертант дар боби мазкури диссертатсия, инчунин, педагогикаи ибтикорот, омӯзиш ва таҳқиқи мероси ниёгон, педагогикаи фарҳанг, педагогикаи умумӣ ва касбӣ, фарҳанги таълими ҳамагонӣ, педагогикаи муқоисавӣ, педагогикаи ҳамгиро, ҷойгоҳи истилоҳоти педагогӣ ва амсоли онро баррасӣ кардааст. Ин имкон медиҳад, ки методология, методҳои интиҳоб, сохтор, шакл,

пайдоиш ва рушди низоми истилоҳот муайян карда шуда, равандҳои ташаккули забони илм ва истилоҳоти забони муосири тоҷик танзим карда шаванд.

Дар боби 3-юми диссертатсия - «**Квалиметрияи таҳқиқоти педагогии диссертационии дар даври истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон**» масъалаҳои - омӯзишу баррасии проблемаҳои ташаккулёбии талаботи методологӣ ва расмӣ оид ба таҳқиқоти диссертационӣ, ташкил ва натиҷаи фаъолияти шуроҳои диссертационии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии соҳавӣ ва муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотии педагогӣ дар Тоҷикистон сурат гирифта, қайд гардидааст, ки дар шароити имрӯза таҳқиқи проблемаҳои муосири илмӣ, аз ҷумла, масъалаҳои мубрами педагогиро дар заминаи асосҳои методологӣ ва назариявии даврони шуровӣ ва ҳатто, охири асри XX роҳандозӣ кардан имконнопазир аст. Имрӯз бисёр проблемаҳои назариявии педагогика дар шароити нави иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷаҳонишавии аксари самтҳои ҳаёти ҷомеа ба омӯзиши ҷиддӣ ниёз доранд.

Таъкид гардидааст, ки таҳлили квалиметрияи вазъият ва инкишофи неруи илмӣ низоми муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, аз ҷумла, шуроҳои диссертационии назди онҳо низ бояд дар заминаи истифода аз усулҳои муосири квалиметрӣ роҳандозӣ гардад. Ин боиси мушаххас намудани ҷанбаҳои сифатӣ шуморавӣ на танҳо фаъолияти шурои ҷудоғонаи диссертационӣ, балки таҳқиқоти алоҳида ва неруи зехнии муҳаққиқи он мегардад.

Аз таҳлили квалиметрияи диссертатсияҳои ҳимояшуда, инчунин, бармеояд, ки дар баробари дастовардҳо дар фаъолияти Шурои диссертационии БД.ҚОА-036 назди Пажӯҳишгоҳи рушди маорифи ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон камбудҳои дигар низ ба назар мерасанд. Аз ҷумла, дар ин Шуро 14 номгӯи диссертатсия ё ба андозаи 40 фоизи онҳо ба забони русӣ ҳимоя шудаанд ва ғайра.

Таҳқиқот собит менамояд, ки рушди минбаъдаи таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи педагогика бе омӯзиш, аз худ намудан, дарки воқеа ва истифодаи асосҳои назариявӣ ва илмӣ-амалии илми педагогика, бидуни ба инобат гирифтани дастовардҳои илмӣ, камбудиву норасоӣҳо дар соҳаи мавриди таҳқиқ имконнопазир хоҳад буд.

Боби чоруми диссертатсия - «Дурнамои рушди таҳқиқоти педагогӣ дар Тоҷикистони соҳибистиқлол» - ба таҳқиқи ҳолат ва дурнамои рушди илмҳои педагогӣ дар Тоҷикистон бахшида шуда, зимни баррасии он диссертант қайд намудааст, ки муассисаҳои илмӣ ва марказҳои тадқиқотии кишвар бо дастгирӣ ва ҳидояти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти ташкили низоми миллии тарбияи кадрҳои илмӣ, ҳалли масоили мубрам ва ҳамзамон, мураккаби низоми таҳқиқоту пажӯҳиш марҳила ба марҳила ба дастовардҳои шоистаи зикр муваффақ мегарданд. Аз ҷумла, бо мақсади иштироқи фаъолона дар таҳияву татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмию педагогии дорой таҳассуси олий, тарҳрезии нақшаҳо ва пешгӯиҳои рушди низоми аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмию педагогии дорой таҳассуси олий, ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти идоракунии давлатӣ, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва муассисаҳои илмӣ, таъмини мутобиқати талаботи таҳассусӣ ба дараҷа ва унвонҳои илмӣ ва меъёрҳои байналмилалӣ Муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» таъсис дода шуд.

Аз рӯзи таъсиси Комиссияи мазкур инҷониб дар самти илмҳои педагогӣ барои дифои диссертатсияҳои илмӣ як қатор шуроҳо фаъолият мекунанд, ки дар бораи натиҷаи фаъолияти онҳо ва сатҳи омода намудани мутахассисони соҳаи педагогика, инчунин, арзёбии илмии таҳқиқоти гузаронидашуда дар фаслҳои дахлдори диссертатсия иттилооти муътамади илмӣ пешниҳод гардидааст.

Ба андешаи диссертант, барои рушди бомароми таҳқиқоти педагогӣ дар Тоҷикистон ва мутобиқсозии пажӯҳишҳои илмӣ ба таҳаввулоти азими ҷомеаи муосир дар раванди ҷустуҷӯҳои илмии педагогӣ бояд ба сифати самтҳои асосиву афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ-педагогӣ омӯзиши хусусиятҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, фалсафаи таҳсилот дар асри иттилоот, равандҳои инноватсионӣ ва демократикунонӣ дар соҳаи маорифу таҳсилот, таъсири пайомадҳои таҳаввулоти ҷаҳони муосир ба ин соҳаҳои ҳаётан муҳим, татбиқи технологияҳои муосири таълиму тарбия, идома додани таҳқиқи мероси педагогии ниёгони халқи тоҷик, ҷалби тавачҷуҳи олимони тоҷик ба проблемаҳои педагогикаи муқоисавӣ ва самту равияҳои нави педагогикаи милли-валеология,

квалиметрия, библиометрия, менечменти илму маориф ва амсоли инро эътироф намоем.

Роҳандозии корҳои илмӣ, иштирок дар конференсияҳо ва ҷамоишҳои гуногуни илмии байналмилалӣ, инчунин, ба сафарҳои хидмати сафарбар намудани олимону мутахассисон ба марказҳои бонуфузи илмӣ-таҳқиқотии хориҷӣ яке аз самтҳои муҳимми равобити байналмилалии муассисаҳои мазкур ба шумор рафта, ба он тавачҷуҳи хоса зоҳир мегардад. Дар диссертатсия қайд гардидааст, ки ташаббусҳо барои гузаронидани конференсияҳо, семинарҳо, симпозиумҳои байналмилалӣ оид ба проблемаҳои муҳимтарини илмҳои педагогӣ дар Тоҷикистон ҷамъониба дастгирӣ карда мешаванд. Зеро дар натиҷаи баргузори чунин чорабиниҳо имконияти олимону мутахассисони тоҷик дар раванди таҳқиқоти муштарак, аз ҷумла, дар доираи лоиҳаву барномаҳои байналмилалӣ, истифодаи таҷҳизоти муосири озмоишӣ таврибавии марказҳои бонуфузи илмӣ хориҷӣ ба маротибаи васеъ гардида, барои муаррифии дастовардҳои илми тоҷик дар арсаи ҷаҳон, воридшавӣ ва таҳкими ҷойгоҳи он дар фазои байналмилалии илмӣ шароитҳои мусоид фароҳам меоянд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи ҚОА

Диссертатсияи Раҷабзода Маҳмадулло дар мавзӯи «Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалиметрии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот қори илмӣ квалификацияси ба анҷомрасида мебошад.

Аз муҳтвои диссертатсия бармеояд, ки муаллиф мубрами мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ асоснок карда, сатҳи омӯзиши мавзӯи мавриди таҳқиқ, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, марҳилаҳои таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот, асосҳои эмпирикии он, нағзони илмӣ ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда, маълумот дар бораи аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, соҳаи таҳқиқот, тасвиби натиҷаи корро дар сатҳи баланди илмӣ арзёбӣ кардааст.

Дастгоҳи илмӣ ва сохтори диссертатсия, автореферати диссертатсия, ба талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия» (қарори Раёсати Комиссияи олии атестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2022, №3) мутобиқат мекунад.

Мавриди зикр аст, ки дар баробари дастовардҳои муҳими илмӣ дар таҳқиқоти диссертатсионии мазкур камбудиву норасоихо мушоҳида мегардад:

1. Дар боби сеюми диссертатсия квалиметрияи таҳқиқоти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ ва шуроҳои диссертатсионии он, таҳлили квалиметрии фаъолияти шуроҳои диссертатсионии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, квалиметрияи таҳқиқоти Шурои диссертатсионии ватании назди Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон мавриди таҳлилу баррасии унвонҷӯӣ шудааст, вале квалиметрияи таҳқиқоти дигар мактабҳои олии самти педагогии Тоҷикистон (Бохтар, Хучанд) аз мадди назари муаллиф дур мондааст.

2. Таҳқиқоти унвонҷӯӣ дар самти таҳқиқоти квалиметрӣ зарурати пажӯҳиши як қатор масъалаҳо ва мавзӯҳои аҳаммияти аввалиндараҷаи педагогӣ доштаи муассисаҳои таҳқиқотӣ-илмиро (аз ҷумла, Пажӯҳишгоҳи рушди маорифи ба номи Абдурахмон Ҷомии назди Академияи таҳсилоти Тоҷикистон) дар бар гирифтааст, вале хуб мебуд дар ин самт пешниҳоду таклифҳои муаллиф низ дар диссертатсия оварда мешуд.

3. Дар матни диссертатсия ҷо-ҷо баъзе хатоҳои услубӣ ва техникӣ ба чашм мерасанд. Аз ҷумла, дар саҳифаҳои 52 (абзатси 2), 56 (абзаци 2), 66 (абзаци 2) ва монанди ин.

Камбудӣ ва норасоихои зикршуда ҳаргиз қимати илмӣ-бунёдӣ ва амалии диссертатсияи унвонҷӯӣро халалдор намекунад, зеро таҳқиқоти анҷомдодаи Рачабзода Маҳмадулло дар самти беҳтар ва хубтар ба роҳ мондани рисолаҳои илмии самти педагогӣ хидмати бузургро ба анҷом мерасонад.

Хулосаи ҷамъбасти

Хулоса, диссертатсияи Раҷабзода Маҳмадулло дар мавзӯи «Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалитетии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд» яке самти нав ва мубрами илмӣ-таҳқиқотии дар соҳаи педагогикаи муосир мебошад. Диссертатсия ба забони возеҳи илмӣ навишта шуда, аз ҷиҳати муҳтаво, мақсаду вазифа, аҳаммияти илмию амалӣ, хулосаву тавсияҳои арзишманди илмиро касб кардааст. Автореферат мазмуну мундариҷаи диссертатсияро пурра дарбар мегирад. Монографияҳо ва мақолаҳои илмӣ ба таърифи расида муҳтавои нуктаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос мекунад.

Хулоса, диссертатсияи Раҷабзода Маҳмадулло «Таҳқиқоти педагогӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: таҳлили квалитетии вазъ, мушкилот ва дурнамои рушд» ба талаботи Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267) мутобиқат мекунад ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои педагогӣ, профессор,
муовини ректор оид ба илм ва инноватсияи
Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи
академик Бобочон Ғафуров

Сабури Хайрулло Мирзозода

Маълумот барои асос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков-1

Телефон: (+992)928477607

Почтаи электронӣ: saburov.67@mail.ru

• Имзои Сабури Х.М.-ро тасдиқ менамоем:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДДХ ба номи академик
Бобочон Ғафуров

Наврӯзов Эҳсон Мамурович